խան Բիսմարկի առողջութիւնը լաւանում է։ Այդ լրագիրների տեղեկութիւնների համեմատ, թէպէտ իշխան Բիսմարկի հիւանդութիւնը չէ սասկանում, բայց նա անկարող է ընդունել սովորական զեկուցումները և անկողնի մէջ պարապում է ամենանհրաժեշտ գործերով։

Կարլսրուէի մէջ յունիսի 7-ին բացվեցաւ ուսուցչական մի մեծ ժողով, որին ներկայ էր հասարակութեան մեծամասնութիւնը։ Ժողովին մասնակցում էին 2,000 աւելի ուսուցիչներ և վարժուհիներ, որոնք եկել են Գերմանիայի, Աւստրիայի և Շվէյցարիայի զանազան տեղերից։ Փարիզից Ֆրանսիական կառավարութեան յանձնարարութեամբ եկել էր ժողովրդական—ուսումնարանների տեսուչը։ Ժողովին ներկայ գտնվեցաւ Բադենի դուքսը։

Բերլինի մէջ լուր է տարածված, որ այս ամառ գերմանական կայսրը կը տեսնվի աւստրիական կայսրի հետ Բադենի մէջ քաղաքական նպատակով, որ դեռ յայտնի չէ։ Բայլեստագին ներկայացվեցաւ այն մասնաժողովի զեկուցումը, որ քննում էր ժողովրդական խնդրագիրները քաղաքական պարտադիր ամուսնութեան դէմ։ Այդ հարցի քննութեան ժամանակ բայլեստագի նիստերը երևի չափազանց աղմկալի կը լինեն։

Գերմանական կառավարութիւնը ներկայումս բանակցում է Բրեմեն քաղաքի վարչութեան հետ, պահանջելով, որ նաւահանգստի մէջ մասնաւոր բնակարաններ և մասնաւոր արգիւնաբերական հիմնարկութիւններ չը լինեն։ Բրեմենի քաղաքային խորհուրդը կարծիք է յայտնում, որ այդ պահանջը անիրագործելի է, քանի որ նաւահանգստի մէջ բազմաթիւ շինութիւններ կան։ Քաղաքային խորհուրդն էլ այնպիսի պահանջներ է առաջարկում, որոնց գերմանական կառավարութիւնը աշխատում է սահմանափակել։

Իշխան Բիսմարկի առաջարկութիւնը գերմանական „ոնտեսական խորհուրդ“ հիմնելու համար կրեդիտ տալու մասին բայլեստագը մերժեց ձայների մեծամասնութեամբ։ Առաջարկութեան դէմ քուէարկող ազգայնապատուիրակների հետ միացան առաջադէմները և կենտրոնական կուսակցութեան մեծամասնութիւնը։ Կառավարութեան կողմից խօսող Բէօտտիխեր այնպիսի դժուար դրութեան մէջ դրվեցաւ ընդդիմադրողներից, որ ստիպված էր խոստովանել նրանց ասածների ճշմարտութիւնը։ Այդ օր խօսեց նոյնպէս և Բիսմարկ, որ ասաց, թէ այդ օրինագծով իր սոփորութեան համեմատ իշխան Բիսմարկ ձեռնամուխ է լինում միացեալ պետութեան սկզբունքին։ Բայլեստագի այդ օրվայ նիստին ներկայ էր իշխան Միլան։

Նոյն օրը կայսր Վիլհելմին ներկայացաւ Սերբիայի նոր դեսպան, գնդապետ Պետրոնեվիչ։ Կայսրը ընդունեց դեսպանի հաւատարմագիրները և երկար խօսակցութիւն ունեցաւ նրա հետ։ Այնուհետև կայսրը խորհրդակցեց արտաքին գործերի մինիստրի հետ ու ընդունեց ռուսաց դեսպան Սաբուրովին։ Դեսպանի և կայսրի խօսակցութիւնը իշխան Միլանի ճանապարհորդութեան նպատակի մասին էր։ Աւստրո-Ունգարիայի և Գերմանիայի մէջ եղած գաղտնի դաշնագրութեան հիման վրա Գերմանիան պէտք է ճանաչէր Սերբիայի թագաւորութիւնը, քանի որ Աւստրիան տուել էր իր համաձայնութիւնը։ Այդ պատճառով կայսրը կամենում էր իմանալ ռուսաց կառավարութեան կարծիքը, որ հետևում է անկախ քաղաքականութեան Բալկանեան ժողովրդների վերաբերութեամբ։ Վաճառականների և արհեստաւորների ժողովը յունիսի 17-ին կը քննէ ապագայ աշխարհանդէսի նախագիծը, որ լինելու է Բերլինի մէջ 1885 թուականին։ Այդ ժողովին կը մասնակցեն քաղաքային խորհրդի անդամներ, կայսերական պարլամենտի և պրուսական սէյմի պատգամաւորները։

ԹԻՒՐՔԻԱ

—

Կ. Պոլսից հաղորդում են, որ ալբանցիները դիմել են մեծ պետութիւնների ներկայացուցիչներին մի խնդրագրով, որի բովանդակութիւնը հետևեալն է։ Ալբանական ժողովուրդը միշտ ազատ է եղել, իսկ վերջին ժամանակները ալբանցիներով բնակեցրած մի քանի նահանգներ անցել են օտար պետութիւնների ձեռքը և Ալբանիայի ազատութեանը վտանգ է սպառնում։ Ոչ մի ալբանցի չէ կարող հանդիսատ մնալ, նկատի առնելով այդ վտանգը։ Երկար մտածելուց յետոյ ալբանական ժողովուրդը իր ապագայի ապահովութեան համար անհրաժեշտ է համարում հետևեալ պայմանները։ 1) Ալբանցիներին, իբրև Եւրոպայի մէջ ապրող քաղաքականութեան համար ընդունակ ժողովրդին, իրաւունք տալ հայրենիքը, կրօնը և պատիւը պաշտպանելու համար. 2) որոշել նրանց յարաբերութիւնները սուլթանի հետ և յայտնել նրանց ինքնավարութիւն ունեցող հպատակներ. 3) միացնել ալբանցիներով բնակեցրած չորս վիլայեթները և նրանց ալբանական նահանգ անուանել։ Այնուհետև խնդրագրի մէջ ասված է, որ ալբանցիները վաղուց աշխատում են միացնել իրանց երկիրը և ինքնավարութիւն ստանալ, բայց նրանց աշխատանքները ապարդիւն են անցնում և նրանց դրութիւնը ատելիաբար վատանում է։ Թիւրքաց կառավարութիւնը նրանց օրինաւոր պահանջները ապստամբութիւն է համարում և նրանց դէմ ուղարկել է Դերվիշ-փաշային։ Ալբանցիները խնդրում են եւրոպական պետութիւնների ներկայացուցիչներին իրանց վրա ուշադրութիւն դարձնել և պաշտպանել նրանց ազգային իրաւունքները։ Խնդրագրի վերջը ասված է. «Մենք վկայում ենք, որ վերոյիշեալ կէտերից աւելի մենք ոչինչ պահանջներ չունենք։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՑԻՑ

—

Բերլին, 14 յունիսի

Այսօրվայ նամակովս կը հաղորդեմ ընթերցողին միմանցից անկախ լուրեր։

Նորերումս հաւաքվել էր այստեղ գերմանական աշխարհագրական ժողովը։ Ես թէև աշխարհագրական ընկերութեան անդամ եմ, շատ զբաղված լինելով, չը կարողացայ ամբողջ երկու օր հետևել ժամանակս այդ ժողովներին և նստերին, բայց վերջին օրը գնացի և առիթ ունեցայ ծանօթանալ մի քանի շատ յայտնի մարդկանց հետ, որոնց թւում նաև Հալլէի համալսարանի պրոֆէսոր Ա. Կիրխհոֆի հետ, որի անունը յիշված էր «Թիւրքաց հայերի դրութիւնը» դասախօսութեան մէջ Անիի աւերակների մասին նրա ասած խօսքերի պատճառով։ Ես պատմեցի նրան, որ ես էլ նրա յօդուածից մի անգամ մի քաղուածք արեցի հայոց լրագիրների համար և նա շատ ցաւվեց որ հայերէն չը գիտէ, որպէս զի կարողանայ կարդալ հայոց լրագիրները։ Երբ ինձ նրան ներկայացրին, նա ազգանունս լսելով յանկարծ բացականչեց «Ein Armenier! also wirklichein ächter Armenier» (մի հայ!ն, ուրեմն մի իսկական հայ!ն եմ տեսնում)։ Այսպեղի աշխարհագրական ընկերութիւնը բոլոր ընկերութիւններից ամենահետաքրքիրներից մէկն է և նրա թէ նիստերի ժամանակ, թէ նիստերից յետոյ, նոյն իսկ ընթրիքի ժամանակ կարելի է հանդիպել ամենանշանաւոր և ամենաբազմատեսակ շրջանների մարդկերանց։ Մարդը շատ բան կարող է սովորել յաճախելով այս ընկերութեան նիստերը։

Մի երկու շաբաթ առաջ բացվեցաւ առաջին էլէկտրական երկաթուղին Բերլինից ոչ հեռու։ Զայանի Վէրնէր Զիմէնս (Werner Simens), որ և կովկասեցիներին անյայտ չէ թէ իր պղնձէ հանքերի գործարանների, թէ հեղկական հեռագրի շինութեան պատճառով, իրագործեց այդ իր վաղուցվայ միտքը տանելով էլէկտրական մի երկաթուղի Lichterfelde (Լիխտէրֆէլդէ) երկաթուղու կայարանից մինչև Լիխտէրֆէլդէի զինուորական ուսումնարանը։ Լիխտերֆէլդէ 1/4 ժամ հեռու է Բերլինից երկաթուղով և այնտեղ է գտնվում Պրուսիայի գլխաւոր զինուորական դպրոցը։ Տարածութիւնը որի վրա կառուցված է էլէկտրական երկաթուղին 3 կիլոմէտր է (մօտաւորապէս երեք վերստ) իսկ արագութիւնը, որով ընթանում է էլէկտրական կառախումբը՝ ժամը 20 կիլոմէտր է։ Առժամանակ դեռ չեն կամենում աւելի մեծ արագութեամբ թողնել կառքերը։ Այսօր լսեցի, որ Զիմէնս դիտաւորութիւն ունի յանձն առնել էլէկտրականութեամբ շարժել Սան-Գոտհարդի ստորերկրեայ անցքի (tunnel) երկաթուղու գնացքները։ Ես դեռ չը կարողացայ գնալ Լիխտէրֆէլդէ, որպէս զի տեսնեմ աշխարհիս մէջ առաջին անգամ կառուցված էլէկտրական երկաթուղին, բայց երբ այցելած կը լինեմ, անպատճառ իմ ապաւորութեանս մասին տեղեկութիւն կը տամ «Մշակին»։

Էլէկտրականութիւնը վերջին երկու տարվայ ընթացքում այնքան առաջադիմութիւն է արել ժամանակակից կեանքի այլ և այլ ճիւղերի գործադրութեան մէջ, որ նրան անչուշտ նշանաւոր ապագայ կարելի է գուշակել մարդկութեան քաղաքակրթութեան ասպարիզում։ Թէլէֆոնները այնքան ընդարձակութիւն են ստանում, որ օրինակ Շտոկհոլմի մէջ նրանք ընդհանրապէս մոցրած են։ Ամեն տեղ այդ քաղաքի պաշտօնատներում գլխաւորները իրանց աշխատելու սենեակից յարակցութիւն ունեն թէլէֆոնի միջնորդութեամբ իրանց մասնաւոր բնակարանների հետ։ Իր պաշտօնատան մէջ նստած մի մարդ հաղորդում է, դիցուք իր կնոջը, որ այսօր, շատ զբաղմունքների պատճառով, պիտի ուշանայ ճաշին, կամ մի տեղ կութիւն է պահանջում իր տանից և այլն։ Պակաս չեն և հանդէսներ, որ պատմում են թէլէֆոնի առիթով։ Մի պարոն, օրինակ իր գրասենեակից հարցնում է իր կնոջից թէլէֆոնի միջոցով. «Ist es dir recht wenn ich heute Herrn A. zu Tisch mitbringe» (արդեօք ընդդէմ չես լինի, եթէ ես այսօր պ. Ա.-ին մեզ մօտ ճաշին հրաւիրեմ)։ Կինը, չմտանելով որ պ. Ա. նոյն րոպէին իր մարդու կողքին է կանգնած, պատասխանում է իր բնակարանից «Nein, lass doch lieber den alten Esel fort» (ոչ, աւելի լաւ է արձակիր պառաւ էշին)։ Կարելի է երևակայել պ. Ա-ի դրութիւնը որ տիկնոջից իր մասին այդ տեսակ շողոքորթական կարծիք է լսում թէլէֆոնի շնորհով....

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում այնքան սովորական է թէլէֆոնը, որ շատ բնակարաններ կապված են օրինակի համար մսավաճառի, հացթուխի հետ, մի առանձին թէլէֆոն կայ դէպի զրասենեակը, որտեղ հաւաքվում են կոմիսիոնէրները և այլն, և այլն։ Այսպիսով, մի քայլ չանելով տանից դուրս, կարելի է, առանց սովորական շատ ծառաներ էլ ունենալու, ամեն տեսակ յանձնարարութիւններ տալ։ Թէլէֆոնի թելերը իսկապէս սամն բնակարանից գնում են դռնապանի մօտ և պահանջին համեմատ հարկաւոր է միայն դռնապանին, նամանաւանդ թէլէֆոնի օգնութեամբ ասել՝ «կապեցէք իմ թէլէֆոնը մսավաճառի հետ» և այլն։

Դարձեալ մի լուր։ Բերլինի ձիաքաշ երկաթուղիները, որոնք շատ բազմացել են այժմ, ահագին վատատակ ունեն։ Շատերը, որոնք սովոր էին տոմս ման գալու, առաւօտը դէպի իրանց գործը գնալով, կամ գործից տուն վերադառնալով, այժմ երկաթուղով են կատարում իրանց երթևեկութիւնը շատ էժան գնով, (1/4 ժամ մօտաւորապէս արժէ 3 կոպէկ)։ Այդպիսով շատ ժամանակ են խնայում։ Բայց չը նայելով այդ էժանութեանը, երկաթուղու վարչութիւնը այնու ամենայնիւ մեծ գումարներ է վատատկում, որովհետև բոլոր գծերի վրա իւրաքանչիւր 4 կամ 5 րոպէից յետոյ մի կառք է գնում։ Նորերումս, Համբարձման տօնի օրը, ձիաքաշ երկաթուղու ընկերութիւնը վատատակեց 38,000 մարկ, ուրեմն մի օրվայ մէջ 19,000 բուբլ։

Անդրէաս Արծրունի

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Times» լրագրին հաղորդում են Կ. Պոլսից որ Թիւրքաց Հայաստանը դարձեալ մի սարսափելի տառապանքին է ենթարկվել։ Վանի կողմերի 34 գիւղերը քանդված են երկրաշարժից։ Անգլիական հիւպատոսը գնացել է տեղի վրա կարօտեալներին օգնութիւն հասցնելու համար։

—«Presse» լրագիրը հաղորդում է որ անգլիական կառավարութիւնը դիմել է Լօնդոնի ռուսաց դեսպանին խնդրելով նրան ներկայացնել անգլիական մինիստրութեանը Ռուսաստանում ապրող օտարազգաց հրէաների մասին ռուսաց օրէնքների պատճէնը։

—Լրագիրները հաղորդում են որ իշխան Բիսմարկ սաստիկ հիւանդ է։ Այժմ, երբ ամբողջ Գերմանիան պատրաստվում է պարլամենտական նոր ընտրութիւններին, Բիսմարկի հիւանդութիւնը շատ նպաստաւոր չի լինի պահպանողական կուսակցութեան աջողութեանը առաջիկայ ընտրութիւնների մէջ։

—Ֆրանսիական «La Citoyenne» լրագիրը, որ հրատարակում է տիկին Իւբէրտին Օկլէրի, հաղորդում է որ Նորերումս գումարվեցաւ Փարիզում ֆրանսիական կանանց մի մեծ ժողով, որով կայացաւ կանանց իրաւունքների ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Այդ ընկերութեան անդամուհիները կամենում են ներկայացնել իրանց կանդիդատին եկող ընտրութիւններին։ Ժողովը պահանջում է որ քաղաքային խորհրդի պաշտօնների մէջ կանայք էլ իրաւունք ունենան մասնակցել։ Տիկինները ուղարկեցին մի նամակ Տալանդիէ պատգամաւորին և ուրիշ պատգամաւորներին, հարցնելով նրանց արդեօք պատկանում են նրանք կանանց քաղաքական իրաւունքների կուսակիցներին։ Պ. Տալանդիէ պատասխանել է որ իր կարծիքով իւրաքանչիւր ֆրանսիացի, ինչ սեռին և պատկանէր նա, պէտք է հաւասար քաղաքական իրաւունքներ վայելի ֆրանսիական հանրապետութեան մէջ։

—Լօնդոնում կայացել է բանւորների մի ժողով։ Ժողովը հետեւեալ որոշումն է արել։ որովհետև բանւորները ամենից շատ հարկ են վճարում պետութեանը, բայց չունեն իրաւունք իրանց դասակարգի ներկայացուցիչներն ունենալ պարլամենտում, այդ պատճառով խնդիրք ներկայացնել կառավարութեանը որ պարլամենտական դալու ընտրութիւնների մէջ անգլիական բանւորներն էլ իրաւունք ունենան ընտրել իրանց ներկայացուցիչներին պարլամենտի մէջ։

—Անգլիական կանայք Նորերումս ժողով են կայացրել Լօնդոնում, որտեղ վճռվեցաւ խնդիրք ներկայացնել պարլամենտին, որ կանանց էլ թոյլ տրվի քաղաքական ընտրութիւններին մասնակցելու։

—Մայրաքաղաքի ռուս լրագիրներին հեռագրում են Լօնդոնից որ յուլիսի 2-ին կը կայանայ Լօնդոնում միջազգային սոցիալ յեղափոխականների կոնգրէս։

—Կ. Պոլսից հեռագրում են որ այդտեղի ռուսաց դեսպան Նելիդով ուղեորվում է Օդեսա։

—Իտալական նաւատորմի մի մաս ուղեորվում է դէպի Սալոնիկի, միւսը դէպի Զմիւռնիա։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 յունիսի։ Պաշտօնապէս հաղորդում են. Լեհական գործերի մասին նշանակված մասնաժողովը ոչնչացրած է։ Քննութենից երևաց, որ Եկատերինոսլաւյա ջրանցքի մէջ ապրիլի 6-ին գտնված ռումբերը անցեալ ամառն են դրված։ Կիևի մէջ բռնված քահանայի աղջիկ Անոնա Վասիլիէվնա Եակիմովա մատնացուցել է Հանգուցեալ Կայսրի կեանքի դէմ արած փորձին Ալէքսանդրովսկի մօտ և մարտի 1-ի եղեռնագործութեանը, գեղջկուհի Կոբզեվայի անունով ապրելով Սարգոյայա փողոցի վրա, որտեղ ական էր շինված։ Դոնի զօրքերի ատաման Կրասնօկուտսկի արձակված է ծառայութենից հիւանդութեան պատճառով։ Գլխաւոր իշխան Սվեատոպոլկ Միրսկի երկրորդը նշանակված է Դոնի զօրքերի ատաման։ „Голосъ“ լրագիրը հաղորդում է, որ Զերնոգորիայի իշխանուհին ատացաւ Եկատերինայի ժապաւէն և ատող շքանշանները առաջին կարգի։

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ